

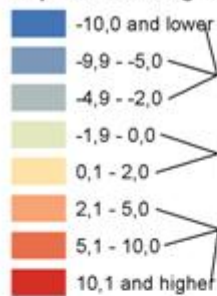
ADAPT2DC – Adaptační strategie na demografické změny

společná nadnárodní vize pro poskytování služeb a fungování infrastruktury v regionech a městech ve střední Evropě, v nichž dochází k úbytku obyvatel

"Demografická změna je jednou z nejvýznamnějších výzev pro ekonomicky, sociálně i ekologicky udržitelný rozvoj ve střední Evropě. V mnoha evropských státech klesá počet obyvatel v důsledku nízké porodnosti a emigrace a dochází ke stárnutí populace. Pokud však budou státní instituce, soukromé subjekty a občanská společnost spolupracovat na přizpůsobení se demografickým změnám, může se tato hrozba změnit v šanci na lepší budoucnost." (ADAPT2DC Evropská strategie)

Cílem projektu ADAPT2DC je rozvíjet přenositelné strategie pro řízení služeb a infrastruktury v regionech a městech s úbytkem počtu obyvatel v Německu, Česku, Maďarsku, Itálii, Polsku a Slovinsku. Vzhledem k tomu, že projekt ADAPT2DC je ve své závěrečné fázi, rádi bychom se podělili o výsledky projektu, návrhy a doporučení pro tvůrce politik.

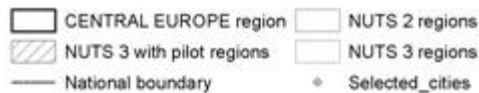
Population change 2001-2011 (%)

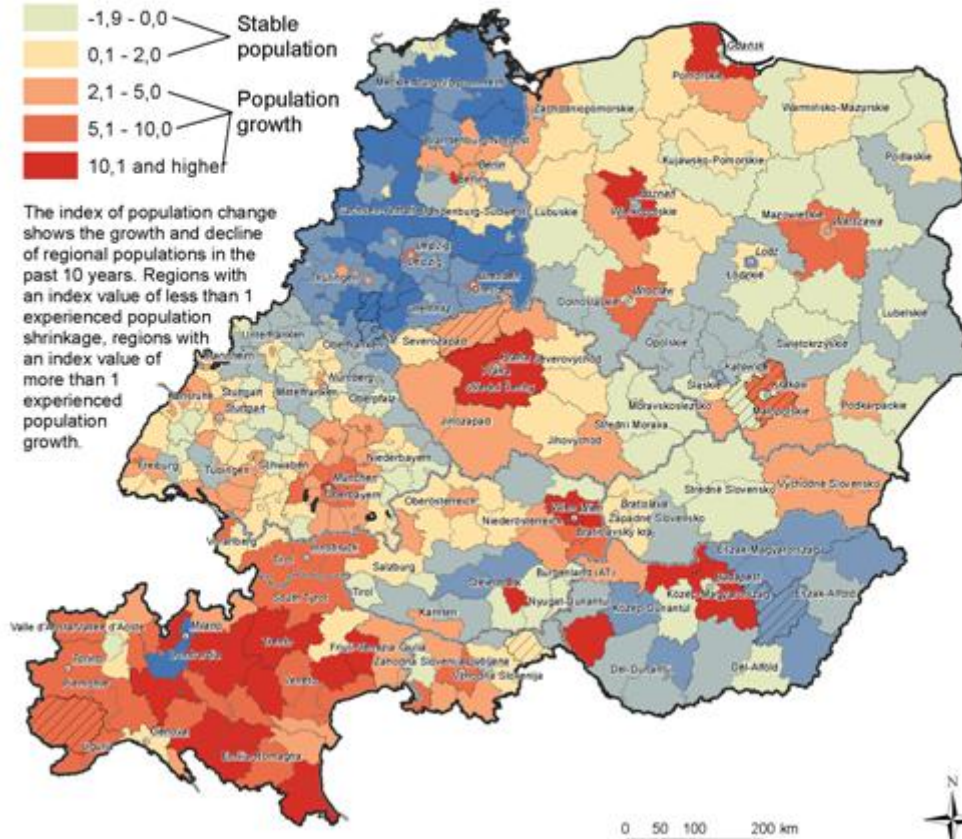
Shrinking region

Stable population

Population growth

The index of population change shows the growth and decline of regional populations in the past 10 years. Regions with an index value of less than 1 experienced population shrinkage, regions with an index value of more than 1 experienced population growth.

Hlavní doporučení projektu ADAPT2DC pro plánovače

Jak se vyrovnat s důsledky úbytku počtu obyvatelstva a stárnutí obecně?

Demografické změny představují dlouhodobý proces, kterému je třeba se přizpůsobit. Podle demografických projekcí na národní úrovni v Česku, Německu, Maďarsku, Polsku, na Slovensku a ve Slovinsku se do roku 2030 očekává pokles celkového počtu obyvatel, který bude převážně způsoben negativní přirozenou měnou (vyšší úmrtností než porodností). Spolu s předpokládaným prodlužováním délky života to znamená, že poměr počtu starších lidí k počtu ekonomicky aktivních obyvatel se zvýší ve všech středoevropských státech a tím se zvýší i ekonomická a sociální zátěž.

Ve snaze vyrovnat se s dopady způsobenými poklesem počtu obyvatelstva a jeho stárnutím je třeba intenzivně pracovat na přizpůsobení systémů sociálního zabezpečení, sociální infrastruktury a služeb, ale i na zajištění technické infrastruktury.

- Pro dlouhodobě udržitelné rozvojové cíle je nezbytné **strategické myšlení**
- Další nezbytností je nahradit převažující prorůstově orientované myšlení spíše úvahami a inovačními strategiemi, které se **přizpůsobují poklesu počtu obyvatel** (úbytek počtu obyvatel nemusí nutně znamenat negativní jev – tedy až do situace, pokud významně neohrožuje místní ekonomiku – může i vést k lépe obyvatelnému, klidnému prostředí s menší hustotou zalidnění).

Existují nějaké příznivé dopady demografických změn (jako je stárnutí, migrace atd.)?

Z ekonomického hlediska jsou demografické změny spojovány spíše s negativy (vyšší náklady na veřejnou zdravotní péči, důchodové zabezpečení, nedostatek pracovních sil atd.). Demografické změny ale zároveň **nabízejí i příležitosti** – např. **ekonomický potenciál ve vztahu k tzv. "stříbrné ekonomice", produktivita multikulturních imigrantů** apod. Z tohoto hlediska je třeba **podporovat politiky aktivního stárnutí spolu s odpovídajícími opatřeními podporujícími rovnost žen a mužů a opatřeními vytvářejícími vhodné podmínky pro rodiny s dětmi a zejména odstraňovat překážky bránící rodinám pořídit si více dětí.**

Existují obecná pravidla pro snižování nákladů na poskytování služeb s cílem přizpůsobit se demografickým změnám?

Náklady na poskytování služeb ve většině případů korelují s demografickými a územními charakteristikami, ale přímé srovnání mezi jednotlivými zeměmi může být zavádějící vzhledem k odlišným vnitrostátním standardům poskytování služeb. o Nedostatek dat, který byl v rámci projektu ADAPT2DC vyřešen využitím dat z business intelligence databáze, ukázal, že by se měl klást větší důraz na **sběr údajů o příjmech a výdajích na infrastrukturu a na jejich sdílení mezi jednotlivými odvětvími**, aby bylo možné činit **informovaná rozhodnutí**. o **Seskupovací (klastrová) metoda**, na základě které se podle určitých charakteristik seskupují podobné oblasti do tzv. klastrů a ty představují oblasti, kde mohou být zavedeny podobné úsporné strategie pro poskytování služeb a

infrastruktury reagující na demografické změny

o Političtí představitelé a provozovatelé služeb by měli vzájemně **sdílet příslušné znalosti a osvědčené postupy** potřebné k adaptaci na demografické změny.

Není v zásadě možné vytvořit jednu nadnárodní strategii týkající se přizpůsobení infrastruktury a poskytování služeb ve městech a regionech s úbytkem obyvatel ve střední Evropě, která by vyhovovala všem. Místo toho navrhuje **přístupy zohledňující konkrétní místa** a oblasti, které jsou založené na národních / regionálních / místních zvláštnostech a rozdílech.

o Aby bylo možné **využít fungující postupy osvědčené** z jiné země/regionu, je třeba se **ptát na to, kdo a na které úrovni je zodpovědný za určitou infrastrukturu či poskytování služeb v zemi**, a kdo je zodpovědný za její financování (například v Německu jsou za školy odpovědné spolkové země, v Maďarsku je za školy odpovědný stát).

o **Vytvořit vzdělávací organizace** v rámci měst a regionů s klesajícím počtem obyvatel, které mohou předat své zkušenosti dalším městům a regionům s podobnými problémy

o Regionální a územní samosprávy zatím realizovaly při využívání strukturálních fondů EU zejména **investičně orientovaná opatření** a již méně zaváděly úsporná opatření. Hlavními principy evropské regionální politiky by měly být přehodnoceny s cílem mnohem více **zdůraznit dlouhodobou udržitelnost** a pozitivně hodnotit úsporné projekty a opatření.

Jak začlenit přizpůsobování se demografickým změnám do strategického plánování?

Z analýz a zkušeností projektu ADAPT2DC vyplývá celá řada politických doporučení, která jsou uvedena v "Evropské strategii pro vyrovnávání se s demografickými změnami". Hlavním cílem této publikace je poskytnout doporučení regionálním aktérům, jak úspěšně a efektivně reagovat na výzvy, kterým v regionech s úbytkem obyvatel čelí v oblasti infrastruktury. Jsou zde prezentovány obecné, ale i konkrétní návrhy řešení, které umožní regionům a obcím lépe se připravit na demografické změny v budoucnosti.

Některá zajímavá doporučení z různých politických oblastí:

o **Integrované plánování veřejné dopravy** - jedná se o integraci všech prostředků (železniční a autobusové) do jednoho plánu, aby se zabránilo vzniku neefektivní konkurenční nabídky

o **Spojení poptávky** ze strany co nejvíce subjektů, tedy integrace veřejné dopravy a dopravy do školy, a pokud to bude možné i nákladní a osobní dopravy k zajištění maximálního využití kapacit.

o V oblastech s obzvláště nízkou hustotou zalidnění navrhuje uplatňování **pružnějších právních norem**, například by mělo být povoleno použití malých čistíren odpadních vod jako alternativa k centrální (komunální) čistírně odpadních vod apod.

o **Identifikace prázdných budov** a jejich zmapování v regionu nebo ve městě a umožnit tak snazší orientaci pro případné investory nebo vyvolání možné změny funkce stavby. Pokud je to možné, je též vhodné sloučit údaje o prázdných budovách s dalšími dostupnými údaji jako např. údaje o majiteli/majitelích budov

nebo údaje o případné památkové ochraně apod.

o **Mobilní praxe**, prostřednictvím které může být zajišťována nezbytná lékařská péče v odlehlých oblastech, kde funguje jen málo lékařů.

o Podpora (nebo zvyšování povědomí) o **alternativních formách soužití pro seniory**, například společné bydlení více seniorů nebo asistované bydlení, které s využitím moderní techniky umožňuje seniorům žít co nejdéle ve svých bytech a oddálit tak okamžik, kdy se musí přestěhovat do pečovatelského domu.

o **Sloučení péče o děti s péčí o seniory do jedné budovy** a realizace programů, ze kterých tyto dvě skupiny mohou profitovat od sebe navzájem.

o Co se týče struktury osídlení, větší **důraz na rozvoj městských center** než na rozvoj nové výstavby na předměstí, neboť rozvoj předměstí je spojen s vyššími náklady v oblasti infrastruktury: pro nové domy musí být vzniknout silnice, být zavedena voda, kanalizace, elektřina, internet atd.

o Případným investorům a zájemcům o osídlení by měly být nabídnuty prázdné budovy v centru města, aby nedocházelo k upadání centra města na úkor vzniku předměstí. **Prázdné a rozpadající se budovy v centrech měst mají totiž nepříznivý vliv na image města** a mohou snížit i hodnotu majetku v okolí.

Co je třeba zvážit při přizpůsobování integrovaných opatření a strategií demografickým změnám?

Cílem projektu ADAPT2DC bylo **vytvořit přenositelné strategie** pro poskytování inovativních řešení vedoucích k restrukturalizaci řízení služeb a infrastruktury v regionech a městech s úbytkem obyvatel a tím podpořit udržitelný rozvoj evropských regionů.

Před přenosem je třeba vzít v úvahu **některé potenciálně omezující faktory**:

- důsledky vyplývající z minulých rozhodnutí,
- institucionální a strukturální překážky,
- nedostatečné technologické či ekonomické zdroje, byrokratické nebo politické překážky ze strany přijímající země, které brání uplatnění přenesených politik.

Proč je důležitá zejména při plánování spolupráce s různými zúčastněnými stranami?

Na místní úrovni (a také na regionální úrovni) vyžaduje úspěšné přizpůsobení se negativním dopadům úbytku obyvatel, aby spolu různé zúčastněné strany a místní orgány na meziobecní nebo regionální úrovni **komunikovali, spolupracovali a sdíleli odpovědnost při rozhodování**.

o „Studie o regionech s úbytkem obyvatel“ poukazuje na několik **rizik, která vyplývají z nedostatečné spolupráce mezi místními orgány v regionech**, jichž se úbytek obyvatel týká. Přizpůsobení infrastruktury demografickým změnám, zejména úbytku obyvatelstva, například formou zrušení některých služeb (například uzavření školy), nebo jejich redukcí vytváří tzv. **efekt NIMBY (Not In My Backyard – ne v mém sousedství)**, který by mohl nejen bránit úsporám, ale mohlo by to dokonce vést k nárůstu veřejných výdajů.

Doporučené výsledky projektu, užitečné odkazy:

[Srovnávací socio-ekonomická analýza regionů a měst s úbytkem obyvatelstva ve střední Evropě](#) Výstup má za cíl poskytnout základní srovnávací demografické analýzy regionů ve středoevropském prostoru (Rakousko, Česko, Německo, Maďarsko, Itálie, Polsko, Slovensko, Slovinsko). Úbytek populace a stárnutí populace je možné pozorovat na regionální úrovni ve všech zemích střední Evropy.

[Nadnárodní průvodce pro realizaci pilotních akcí](#) využívá zkušeností získaných při provádění pilotních akcí v rámci projektu ADAPT2DC a předkládá národním a regionálním institucím návrhy na restrukturalizaci veřejných služeb a infrastruktury v reakci na úbytek nebo stárnutí obyvatelstva. Cílem je využít poznatky získané v rámci projektu a využít je k vytvoření souboru mezinárodních podnětů pro provádění regionálních opatření.

Nadnárodní přehled evropských a regionálních strategických dokumentů o demografických změnách: zhodnocení výhod/ nevýhod má za cíl poskytnout přehled o strategických dokumentech (včetně strategií), které byly připraveny na evropské a regionální úrovni s cílem řešit demografické změny.

[E-kniha „Jak se vypořádat s náklady na infrastrukturu v regionech s úbytkem obyvatel“](#) poskytuje obecný přehled o demografických trendech a jejich dopadech na evropské, středoevropské i na národní úrovni a porovnává středoevropské regiony z hlediska demografických změn.

Více informací o projektu naleznete na oficiálních **[webových stránkách projektu ADAPT2DC](#)**.

Contact:

Thuringian Ministry for Building, Regional Development and Infrastructure
Germany, 99096 Erfurt, Werner-Seelenbinder Str. 8

www.thuringen.de/de/tmblv/

Contact Person:

Klaus Bongartz

+493613791515

klaus.bongartz@tmblv.thuringen.de